

МАНДРОВАНА КОНФЕРЕНЦІЯ НА ЧЕСТЬ 300-РІЧЧЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Конференція «De libertate! Від мандрованої конференції до мандрованого університету (і до 300-річчя головного українського Мандрованця)» відбулася 19—21 серпня 2022 р. у Криворівні й на горі Піп Іван Чорногірський. Пленарна частина проходила у Криворівнянському літературно-меморіальному музеї Івана Франка. Із Словом про Сквороду виступили місцевий парох *о. Іван Рибарук*, декан філологічного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка *Р. Крохмальний* та автор цих рядків (від оргкомітету). Говорили про актуальність сквородинського вчення як християнської основи світської української культури, як єдиної ланки поміж давньою і новою частинами української духової традиції, котра «все як зачарована повертається до сквородинства» (Д. Чижевський). Советський штамп про невоцерковленість чи антицерковність Сквороди, його небажання поповнити ряд «стовпів неотесаних у храмі божому» легко спростовується нагадуванням про те, що церква, із якою любомудр не знаходив спільної мови і з якої здійснив свій мандрований Вихід, була московською церквою, стовпом імперського фарисейства, що понині має до християнства хіба формальний стосунок.

Слово про Сквороду продовжило Слово про Сквородинівку, яке мовила заступниця директора тамтешнього музею Г. Сквороди *О. Рибка*. Як відомо, будівлю музею у травні знищила московська ракета. Били прицільно, «визволяючи» українців від українського, але будівля музею — не весь музей і навіть не найголовніша його частина. Головний вислід варварських спроб — іще більша увага цивілізованого світу до ключових постатей культури нації, яка стала поперек горла ненаситній імперії.

Завідувач кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сквороди (головний його корпус також зруйновано) *Р. Мельників* розповів про наукові будні прифронтового міста, про сквородинський дух Слобожанщини і... Львова. Його доповідь мала назву «Всякому городу... Скворода. Харків 2022» і стосувалася доробку не лише харківських, а й львівських сквородинознавців, які підтримують зі слобожанськими друзями наукові зв'язки. Наприклад, 2020 р. генеральна директорка харківського видавництва «Акта» Г. Федорець (її дітище теж постраждало

від бомбардувань) започаткувала серію «Львівська школа». Пілотним виданням серії стала монографія львів'янина Н. Федорака «Вінець і вирій українського бароко. Сім наближень до Григорія Сковороди» з післямовою-благословенням від незабутнього харків'янина Леоніда Ушкалова. У своїй доповіді «Маршрути Григорія Сковороди, або Для чого нам територія?» Н. Федорак зазначив, що, хоча географія мандрів Сковороди часом сягала далеко поза Україну (Петербург, Москва, Угорщина, Німеччина), писати свої твори міг тільки на рідній Слобожанщині. Тут мандрував переважно в етнічних межах розселення українців і намагався не заступати в московщину, почувачи «всегдашнее отвращение к краю сему» (за М. Ковалинським). Спілкування було взаємним — лише з тими, хто його запрошував і чекав, у кому могли прорости зерна його філософії, органічно українського світовідчуття. Зрозуміло, ці межі не збігалися ні з советським адміністративним, ані з теперішньою лінією розмежування. Доповідач показав мапу «сковородинських» сіл, що опинилися під тимчасовою окупацією, й стало очевидно, наскільки штучними є кордони, прокреслені імперськими танками, а не благословенними слідами Сковороди... Львівську школу сковородинознавства репрезентувала на конференції й професор Б. Крися. Її тема «Сковорода і гори» — це не лише про те, чи бував мислитель у горах. Так, бував: перетинав Карпати з місією Вишневського, підіймався на Крейдяні гори в Кам'янці на Харківщині (доповнення від Р. Мельникова). Однак насамперед це про особливу, «горню», модальність душі, віру в те, що тут місце сили і час істини. «Зійди, мій духу, в гори, де правда живе свята!» — писав, знаючи про той стан, який відкривається лише на вершині, після многотрудного сходження, шляху, — вгору! Доповідачка заакцентувала особливість хронотопу нашої конференції: у просторі гір і в часі Переображення Господнього, яке відбулося на горі Тавор. Свій виступ «...Де закінчується хліб і починається вода» криворівнянин В. Зеленчук, поет і дослідник Гуцульщини, один із фундаторів наших мандрованих конференцій, а нині військовослужбовець Верховинської тероборони присвятив «сковородинському в ментальності гуцулів». Гуцули — екзистенційні митці, а мистецтво ж — це сродна праця...

Доповідь автора цих рядків мала назву «Сковородинська притча “Убогий Жайворонок” як місток поміж Давнім і Новим українським письменствами». Ця притча хронологічно передостання в доробку Сковороди (після неї лише «Потоп зміїний»), своєрідний заповіт жайворонка-любомудра (Сабаша-Савича, сина миру, ранкової пташки, що будить світ од ментального сну) землякам-тетервакам («Бо ж усю Малоросію Великоросія називає тетерваками»). Тетервак зі сковородинської притчі не прислухався до порад жайворонка і потрапив до тенет світової марноти. А ось возний Тетерваковський із «Наталки Полтавки» сковородинця І. Котляревського не повторив фатальної помилки свого попередника... Логічним продовженням доповіді стала постановка, чи то пак сценічна екзегеза (режисер Євген Худзик) «Убогого Жайворонка» у виконанні Шкільного театру «На Симонових стовпах» Українського католицького університету. Це далеко не повний перелік усього, що відбулося.

Конференція завершилася сходженням на гору Піп Іван Чорногірський (із Дземброні через Водоспади, Вухатий Камінь, Смотрич), де біля легендарної Обсерваторії учасники конференції оголосили про заснування давно вже омріяного Гуцульського мандрованого університету. Ще не знаємо, яким він буде (війна, лихоліття), але віримо, що буде! У просторі свободи й науки, які завжди в дорозі до істини. У просторі Сковороди.

Ростислав ЧОПИК

Отримано 3 вересня 2022 р.

м. Львів